

Krka

Umirjen, lenoben tok Krke nepogrešljivo sodi k predstavam o Dolenjski. Slikovit je že sam izvir v bližini Krške vasi pri Mlujavi. Prav na koncu dolinskega zatrepa je Krška jama, iz katere izvira reka. Ob nizki vodi je vhodna dvotirana dostopna kar ob vodi, ob višji pa se lahko prebijemo v jamo le skozi stranski vhod na levi strani. Jamo so uporabljali kot skrivališče pred Turki, kar omenja tudi Josip Jurčič v povesti Jurij Kozjak.

Krka teče do pritoka Radečice pri Soteski v dinarski smeri po kraškem ravniku. Na tem odseku so značilni lehnjakovi pragovi. Najlepsi so pri Zagradcu, Žužemberku in Dvoru. Za nastajanje lehnjaka morajo biti izpolnjeni številni pogoji. Med njimi omenimo le nekaj najpomembnejših: v vodi mora biti raztopljenega dovolj apnenca (trda voda), reka ne sme prenašati peska ali proda, v vodi morajo bujno uspevati mahovi in alge, obarjanje pospešijo tudi pregrade. V načelu je nastajanje kamnine preprosto: rastiha odzvanje za fotosintezo potrebni ogljikov dioksid iz vode. Pri tem se poruši kemično ravnotežje, apnenec se obarja na rastiinah, ki v kamnitem oklepu odmro. Nastane lahka, porozna kamnina (ime!) in ker jo je preprosto obdelovati, je cenjena tudi kot gradbeni material.

V zgornjem toku Krke so izpolnjeni vsi pogoji za nastanek lehnjaka. Zgornje porečje Krke je v zakraselem svetu, zato skorajda ni večjih površinskih pritokov. Napačajo jo številni kraški izviri, za katere je značilna velika trdota vode, saj se je med potovanjem po apnenčastem in dolomitnem podzemlju v njej lahko raztopila večja množina apnenca. Strmec Krke je tudi v zgornjem toku zelo majhen. Poslediča te značilnosti »lene« Krke je, da ne prenaša peska in proda, hkrati pa tudi omogoča obarjanje apnenca na rastiinah, predvsem na bivših jezovih minov in žag.

Krka v srednjem toku polagoma izgublja svojo kraško naravo in postaja vedno bolj vodnata, čemur pripomorejo zlasti površinski pritoki. Zvirje se skozi Novo mesto, obda Otočec, nato pa teče po naplavinah Krško–Brežiškega polja. V okolici Kostanjevice so ob Krki številni hipotermalni izviri, ki izdajajo prelomeno cono, ob kateri so tudi znane Čateške toplice. Med hipotermalnimi izviri omenimo le Topličnik.

Ob levem bregu Krke pri Kostanjevici se začne Krakovski gozd (→ 75), ostanek nekdanjega mogočnega gozda med Savo in Krko. Od tod je le še kratek tok do sotočja s Savo pri Brežicah.

Lehnjakovi pragovi na Krki pri Žužemberku

